

DEVINE, Jane
 Going beyond Google again :
 strategies for using and teaching
 the invisible web / Jane Devine
 and Francine Egger-Sider. –
 London : Facet, 2014. - XII, 180 p.
 : ill. ; 23 cm
 ISBN 978-1-85604-838-5

Stratégiák a láthatatlan web használatához és tanításához

A könyv alcíme magyarra fordítva sok mindent megmagyaráz, amit talán kevésbé értenénk a kissé titokzatos főcím alapján: *Stratégiák a láthatatlan web használatához és tanításához*. A címben szereplő *again* (megint) szócska pedig arra utal, hogy a szerzők már 2009-ben írtak ilyen címmel könyvet a témáról, mindenekelőtt abból a meggyőződésükből fakadóan, hogy a mély, avagy láthatatlan web oktatása a 21. század könyvtárosképzésének elengedhetetlen része. Az új kiadás már azt a kérdést is megpróbálja megválaszolni, hogy kell-e még a láthatatlan webbel foglalkozni. A könyv az ezzel kapcsolatos online felmérés adatait is tartalmazza. A szerzők szerint, aki információsan művelt, az a láthatatlan weben is eligazodik, ami annak ellenére igaz, hogy információs környezetünk rengeteget változott. Az eligazodásra egyaránt szüksége van a diáknak, a tanárnak, az információs szakembernek vagy az „utca emberének”.

Devine és Egger–Sider a láthatatlan webet úgy határozzák meg, mint azoknak az információknak az összességét, amelyeket nem találhatunk meg az általános célú keresőmotorokkal. Ez a hagyományos, technológiai megközelítés. Adnak viszont egy másik, egyúttal újabb, kognitív jellegű meghatározást is, amely azt mondja velük, hogy a problémákat nem az információk mennyisége, hanem a kereső személyek korlátozott keresési képességei jelentik, tehát fontos oktatási feladatok vannak ezen a téren. A korlátok között megemlítik azt, hogy a felhasználók többnyire kényelmesnek találják keresőmotorjuk használatát, így nem is törekszenek arra, hogy túllépjenek az első találati oldalon. Az pedig végképp nem jut eszükbe, hogy másik keresőmotor után nézzenek, vagy más eszközt keressenek igényeik kielégítésére. Ráadásul nem is tudnak a láthatatlan web létezéséről. Természetesen a keresőmotorok nem verik nagydobra, hogy mit nem dolgoznak fel.

Mi sem természetesebb, mint az, hogy a szerzők szemlézik a könyv írásáig megjelent, legfrissebb szakirodalmat, a láthatatlan web oktatásának elméletét és gyakorlatát és az oktatás lehetséges segédeszközeit. Szintén nem meglepő, hogy foglalkoznak a láthatatlan web jövőjével annak fényében, hogy az információkeresés technikai hogyan változnak majd. Úgy látják, hogy a láthatatlan webet azért sem használják sokan, mert a web látható részén az információforrások olyan tömegét kapják egy-egy keresés során, hogy az túlterheléshez vezet. Ennek egyik ellenszere, hogy

felhasználóinak megtaníttuk arra, hogy vannak adatbázisok, és megismertettük őket az azokban való keresésben. Ehhez tanácsokat is kapunk. Nem hiányzik a könyvből a Google Tudós (<http://scholar.google.com>) szerepének bemutatása sem, továbbá az a jogos aggodalom azzal kapcsolatban, hogy esetleges egyeduralkodóvá válása milyen károkat okozhat.

Sokak véleményével egyezően a szerzők úgy látják, hogy hamarosan újra el fog jönni az a korszak, amikor egy újabb, 360 fokos fordulat ismét emberi ellenőrzés alá kerül az információkeresés. Míg mások az információközvetítők „újralfedezését” jósolják,* Devine és Egger-Sider a közösségi média hatásában bíznak. Szerintük ugyanis az a tény, hogy a közösségi média használói egymásnak információkat ajánlanak, a látható és a láthatatlan web közötti választóvonal elmosódásához vezet. Igaz, hozzáteszik, hogy ha csak a látható webről „lájkolnak” oldalakat, az negatívan érintheti a láthatatlan web használatát. Ha pedig csak a közösségi hálózatok ajánlásai számítanak, akkor egyes forrásokat túlzott figyelmet kaphatnak, míg mások valóban láthatatlanná válhatnak.

A már említett segédeszközök sorában a könyv szerzői számos online forrást ajánlanak figyelmünkbe. Ezeket érdemes megnéznünk. Nemcsak azért jó ezt megtennünk, mert számos érdekes és hasznos weboldalra találhatunk a könyvnek ebben a részében, hanem mert az ajánlott oldalak közül kiemelkednek a különböző forráskalauzok (vagy más néven) linkgyűjtemények. Sokan tudják, hogy a forráskalauzok egy-egy tágabb vagy szűkebb téma, szakterület forrásaira mutatnak. Bár közülük még néhány ma is működik szerencsére, számos társuk sajnálatos módon „kiment a divatból”, tehát megfelelő támogatás hiányában nem épülnek tovább. Ezt a tényét a szerzők is rosszállóan említik. A forráskalauzok ugyanis a válogatás, a minőségbiztosítás tekintetében kétséget kizáróan felülmúlják a keresőmotorokat.

Itt és most, a teljesség igénye nélkül megemlítek néhány olyan forrást, amelyek figyelemre méltóak, bár Devine és Egger-Sider nem nevezik forráskalauzoknak őket. Rámutatnak például a nyílt hozzáférésű tudományos folyóiratok kalauzára, a DOAJ-ra (Directory of Open Access Journals, <http://doaj.org/>), amelyet sokan ismernek, sőt mindenkinek ismernie kellene. Ott van a Voice of the Shuttle (<http://vos.ucsb.edu/>), amely a human tudományok információforrásainak köréből nyújt válogatást immár 1994 óta. Ugyancsak human tudományi, nevezetesen a középkor kutatásához kapcsolódó forráskalauz a The Labyrinth. Resources for Medieval Studies (<https://blogs.commons.georgetown.edu/labyrinth/>).

A mostanság egyre fontosabbá váló (főként) kutatási adatok köréből az Amerikai Egyesült Államok szövetségi kormánya által nyílt hozzáférés keretében rendelkezésre bocsátott adatokat segít megtalálni a *Data.gov* (<https://www.data.gov/>). Hasonló háttérrel, viszont szűkebb témakört, nevezetesen a növényeket célozza meg a *Plants Database* (<http://plants.usda.gov/java/>). A *FindSounds* <http://www.findsounds.com/> kereső és böngésző egyaránt szól laikusoknak és szakembereknek, méghozzá szó szerint, hiszen a hangokkal foglalkozik.

Ezek mellett ajánlanak olyan speciális eszközöket is, mint amilyen a matematika területén sokat tudó és sok mindent kiszámító *Wolfram Alpha* (<http://www.wolframalpha.com/>) vagy a *Blekkó* keresőmotor (<http://blekko.com/>).

Nem néztem meg, hogy minden forrás csatolója aktuális-e, de tudjuk, hogy valamilyen szintű elavulással, források megszűnésével és újak létrejöttével mindig számolnunk kell.

A könyvet azoknak ajánlom, akik még nem felejtették el, vagy most akarják megtudni, mi is a láthatatlan web. Érdemes azoknak is kézbe vennie, akik az információkeresés kérdéseivel behatóan szeretnének foglalkozni, vagy információkeresést oktatnak.

Koltay Tibor

* Herman, E. – Nicholas, D.: The information enfranchisement of the digital consumer = Aslib Proceedings, vol 62. 2010. no. 3. p. 245-260.